

Vydává federální ministerstvo financí ČSFR
ve spolupráci se Státní bankou českosloven-
skou ve vydavatelství **Economia, a.s. Praha**

© federální ministerstvo financí ČSFR

Adresa redakce: Vinohradská 49,
120 74, Praha 2

Telefon: 2110, l. 361

Vedoucí redaktor: **ing. Ivan Kočárník, CSc.**

**Publishers: Federal Ministry of Finance of
CSFR In Cooperation with Czechoslovak
State Bank in Publishing House **Economia,
Prague****

© Federal Ministry of Finance of CSFR

Editor's Office: Vinohradská 49,
120 74 Prague 2, CSFR

Editor in Chief : Ivan Kočárník

OBSAH

Miroslav KEROUŠ: Obrysy rozvoje čs.
bankovního sektoru.....49

Vratislav VÁLEK - Vratislav KULHÁNEK:
Hodnocení nákladů a výnosu finančního
leasingu53

Jiří BUREŠ: Devizový kurs a makroekonomická
politika v období přechodu k tržní ekono-
mice.....62

Finance a úvěr v zahraničí

Karel KNĚZ: Podnikové aspekty daně z přidané
hodnoty.....78

Informace pro čtenáře a autory.....92

Uprostřed čísla: Frederic S. MISHKIN:
**Ekonómie peněz, bankovníctví a finančních
trhů (na pokračování - 2. část) s. 25-52**

Všechny bibliografické údaje včetně údajů o
autorských právech jsou uvedeny u prvního
pokračování v č. 1/91 tohoto časopisu.

Publikováno po dohodě s College, sekci vyd.
HarperCollins Publishers

CONTENTS

Miroslav KEROUŠ: Development of the
Czechoslovak Banking Sector - An Outline 49

Vratislav Válek - Vratislav KULHÁNEK: The
Evaluation of Costs and Output of the Financial
Leasing 53

Jiří BUREŠ: Foreign Exchange Rate and
Macroeconomic Policy in the Period of
Transition to the Market Economy 62

Finance and Credit Abroad

Karel KNĚZ: Enterprise Aspects of the VAT..... 78

Information for Readers and Authors..... 92

In this issue:

Frederic S. MISHKIN: **The Economics of
Money, Banking and Financial Markets (To Be
Continued - Part II) PP. 25-52**

You can find all bibliographical data including
particulars on copyright in part I of the series in
No 1/91 of this journal.

Published by arrangement with College, a
division of HarperCollins Publishers.

Redakční rada: **ing. Belo Bosák, CSc., ing. Aleš Bulíř, ing. Václav Formánek, ing. Miroslav Hrnčíř,
DrSc., ing. Tomáš Ježek, CSc., ing. Milan Jurčeka, CSc., ing. Miroslav Kerouš, ing. Jaroslav Klopal,
ing. Ivan Kočárník, CSc., ing. Jozef Kučerák, CSc., ing. Vratislav Kulhánek, ing. Kamil Mikulíč, CSc.,
prom. mat. Vladimír Rudlovčák, CSc., ing. Ivan Svitek, ing. Stanislav Šourek, prof. ing. Miroslav
Tuček, CSc., ing. Vladimír Valach, ing. Anton Vavro, CSc., ing. Jan Velek, doc. ing. Karol Vlachynský,
CSc., ing. Jan Vrba, ing. Jaromír Zahradník**

DT: 336.71(437)

Obrysy rozvoje čs. bankovního sektoru

Miroslav KEROUŠ*

Úspěšnost měnové, ale i strukturální makroekonomické politiky je do značné míry závislá na fungování bankovní soustavy, zejména její schopnosti pružně přesouvat likviditu, provádět selekci podnikatelských záměrů a nabízet širokou škálu bankovních služeb a produktů.

Z tohoto hlediska lze konstatovat, že přes nebývale intenzivní práci v bankovníctví v průběhu roku 1990 se nepodařilo uspokojit rychle se zvyšující poptávku po bankovních produktech a službách, která rostla v přímé návaznosti na postupnou liberalizaci ekonomiky. V bankovníctví přetrvává velký nedostatek kvalifikovaných odborníků, ale i středního personálu; zaostává úroveň odměňování; schází moderní technika, dožívá zastaralý a na jiných předpokladech vybudovaný platební, zúčtovací a informační mezibankovní systém; probíhá rozsáhlá rekvalifikace pracovníků. Nedostatky, které jsou s adaptací na jiné podmínky nezbytně spojeny, jsou dále komplikovány nedokonalou legislativou a silnými oligopolními tendencemi.

Nemá-li se bankovní sektor stát brzdou nebo slabým místem rodící se tržní ekonomiky, je nutné řešit celý okruh problémů tak, aby se rozvoj bankovníctví maximálně urychlil a činnost bankovníctví maximálně zkvalitnila. Ukazuje se, že zásadní změny by se měly odehrávat v následujících oblastech:

Bankovní legislativa

Bankovní legislativa bude vyžadovat zásadní změny a doplnění tak, aby reagovala na změny v novém pojetí federace, umožnila rozvoj bankovníctví včetně činnosti

* Ing. Miroslav Kerouš, místopředseda Státní banky československé Praha
Příspěvek byl předán redakci 31.1.1991.

zahraničních bank a respektovala některá doporučení MMF i doporučení a směrnice Evropských společenství. Jde především o zákon o bankách (nahradí dosavadní zákon č. 158/89 Sb.), který by měl být sestaven tak, aby mimo jiné umožnil rozmanitější právní formy bank, přesně stanovil podmínky vzniku a provozu bank, úlohy a kompetence bankovního dohledu a rovněž zavedl používání pravidel obezřetnosti, která jsou v zemích Evropských společenství jednotně zaváděna.

Neméně důležitý bude nový zákon o centrální bance (nahradí dosavadní zákon č. 130/89 Sb.), který stanoví zejména právní poměry a postavení centrální banky, aby byla zajištěna její provozní, finanční, institucionální i personální nezávislost. Upraví rovněž organizaci a rozhodovací procesy v centrální bance tak, aby byla zachována její jednotnost a současně bylo respektováno federální uspořádání státu.

Ostatní zákony budou postupně vypracovávány podle naléhavosti. Odborníci MMF doporučili věnovat pozornost zákonu o spotřebitelském úvěru, o hypotečních obchodech, o zástavách. Bude nutné rovněž novelizovat občanský zákoník v oblasti peněžních a pojišťovacích služeb.

Rozvinutí bankovního dohledu

V této oblasti bude nutné zajistit, aby regulace a kontrola bank odpovídaly mezinárodním zvyklostem. SBČS navázala spojení s Basilejským výborem pro bankovní supervizi, jehož doporučení a direktivy jsou pro tuto oblast směrodatné, a rovněž si v této oblasti vyžádala technickou pomoc od MMF. Na základě konzultací a doporučení se v SBČS vytvářejí útvary bankovního dohledu, školí se pracovníci bankovního dohledu ve speciálních technikách (finanční, právní, počítačové analýzy a kontroly) a připravují bankovní pravidla obezřetnosti (prudential rules) harmonizovaná s doporučeními Basilejského výboru.

Posílení podnikavosti a soutěživosti v bankovníctví

V této oblasti vidíme řešení především v těchto postupech:

- *zakládání nových bank*, které však musí být prováděno velmi obezřetně a při splnění náročných podmínek na kapitálovou vybavenost, likviditu a zejména na kvalitu managementu;

- *povolování působení zahraničních bank*, zejména ve formě joint venture nebo dceřiných společností;

- *plná nebo částečná privatizace státních peněžních ústavů* v procesu velké privatizace s případnými demonopolizačními opatřeními v návaznosti na požadavky protimonopolního zákona;

- *vytváření speciálních finančních institucí a instrumentů* podporujících podnikavost i bezpečnost bankovních aktivit. Velmi naléhavými se ukazují zejména tato opatření:

- mechanismus pojištění vkladů peněžních ústavů,

- systém zajišťující shromažďování a poskytování informací o soukromých klientech,

- instituce nebo systém pro poskytování informací o jednotlivých firmách,

- garanční instituce, které budou poskytovat garance obchodním bankám na úvěry soukromým podnikatelům a případně budou dotovat úrokový rozdíl mezi tržně stanovenou úrokovou sazbou a preferovanou,

- speciální instituce sloužící k podpoře a zajišťování exportu.

Modernizace a finanční ozdravění bank

Cílem tohoto procesu je vytvořit z dosud převážně administrativních institucí banky, jež budou odpovídat ve světě běžným institucionálním, technologickým i finančním standardům.

V oblasti institucionálního rozvoje půjde zvláště o formulaci strategie banky, rozvoj organizační struktury a personálního vybavení, rozvoj bankovních produktů a služeb - především v úvěrových a depozitních, ale i investičních obchodech -, řízení rizik, portfolio management, vnitřní kontrolu, řízení aktiv a pasív, plánování, rozpočtování a měření výkonů.

Závažným problémem je finanční posílení největších čs. bank, posílení jejich kapitálového vybavení. Jde o problém úvěrů na trvale se obracející zásoby, ale i o další rizikové a ztrátové půjčky, které banky drží ve svých bilancích. Snížení daňového zatížení bank v letošním roce (z 75 % na 55 %) by mělo být využito právě pro posílení kapitálové vybavenosti a rezerv použitelných k případnému odpisu nedobytných pohledávek.

Vzdělávací a tréninkový systém

Jeho vybudování je nezbytné pro kvantitativní i kvalitativní zlepšení situace v bankovním sektoru, pokud jde o zaměstnance.

Již se pracuje na systému pro vyšší (postgraduální) úroveň (Bankovní institut), který by mohl být společný pro všechny banky. Každá banka si však musí rovněž vytvořit systém pro trénink mladšího, začínajícího personálu, neboť ani v zemích s vyspělým bankovníctvím není typické, aby střední a vysoké školy zajistily výchovu a trénink bankovních specialistů.

Mezibankovní platební a zúčtovací systém

Jde o další důležitý komponent, který významně ovlivňuje kvalitu celého systému. V průběhu letošního roku by mělo být zavedeno nejprve provizorní denní vzájemné zúčtování bilančních pozic jednotlivých bank a v závěru roku by měl být zaveden moderní clearingový systém, na nějž budou napojeny všechny banky. To umožní aktivněji rozvinout peněžní trh a refinancování bank Státní bankou i aktivní plnění základní funkce centrální banky být věřitelem v poslední instanci (lender of last resort).

Modernizace a rekonstrukce centrální banky

Rozvinutostí a kvalitou používání svých nástrojů centrální banka do značné míry předurčuje prostor pro obchodní činnost komerčních bank. Zavedení nových účetních standardů, vedení účtů všech komerčních bank u centrální banky, denní sledování minimálních povinných rezerv a příprava potřebných refinančních nástrojů, příprava a operace na krátkodobém trhu cenných papírů a další předpokládané aktivity centrální banky by již v tomto roce měly vytvořit předpoklady pro postupný přechod na převážně tržní nástroje ovlivňování činnosti bank - na rozdíl od současné praxe

úvěrových limitů pro jednotlivé banky. Aktivita SBČS v této oblasti budou významně ovlivněny i tím, že se jejich značná část přesune na nově profilovaná ústředí SBČS pro ČR a SR. Problematika centrální banky a její činnost v nově profilovaných podmínkách by si však vyžadovala samostatnou kapitulu.

Závěrem

Je nutné zdůraznit, že z úrovně jak centrální banky, tak obchodních bank bylo již mnoho výše uvedených procesů "nastartováno". Postupně se vyjasňují cíle, kterých bude potřeba dosáhnout, a hledají se způsoby, jak je realizovat, včetně finančních zdrojů. Probíhá intenzivní spolupráce s Mezinárodním měnovým fondem, Světovou bankou, Mezinárodní finanční korporací (IFC) a s Evropskými společenstvími i jednání bilaterální mezi bankami obchodními a centrálními; problematika bankovníctví a finančního sektoru je začleněna i do požadavků na čerpání zahraničních vládních fondů pomoci. Tento proces bude muset být postupně konkretizován a koordinován, aby nedocházelo ke zbytečným duplicitám nebo používání zbytečně drahých půjček. K tomuto účelu bude sloužit i uvažované zpracování podrobné studie o čs. finančním sektoru, která vznikne v rámci spolupráce Světové banky, SBČS a obchodních bank. Tato studie by mohla vyústit v projekt modernizace finančního sektoru, který by se stal základem pro další rozvoj v této oblasti i pro financování tohoto procesu.

SUMMARY

Outlines of Development of the Czechoslovak Banking Sector

Banking sector is one of the crucial point for development of market economy in Czechoslovakia. In the mean-time banking sector wasn't successful in satisfying of increasing demand for products and services of banks in connection with liberalization of the Czechoslovak economy. In the banking sector there is lack of qualified specialists, relatively low level of salaries, lack of modern technology, out-of-date information, payment and accounting system. Basic changes are preparing in the legislation system (mainly acts about commercial banks and the central bank), development of banking supervision according international usage, strenghtening of spirit of enterprise and competition in the banking system (mainly privatization, joint venture, special financial institutions and instruments), modernization and financial recovering of banks, educational and training system, inter-bank payment and accounting system, modernization and reconstruction of the central bank.